

SASTRI COLLEGE

ISIKHUNGO SEZILIMI - ISIZULU ULIMI LOKUQALA LOKWENGEZA

UKUHLOLWA KUKAMANDULO – 2018

IBANGA LESISHIYAGALOMBILI - (GRADE 8)

UMHLELI: N.Z. ZONDI

ISIKHATHI: IHORA ELI-1

UMCUBUNGULI: N. E. BHENGU

IMIKLOMELO: 40

IMIYALELO KUBAFUNDI

1. Leli phepha linamakhasi ayi-5
2. Lehlukaniwe iziqephu ezi-2.
 - * Isiqephu A: Isivivinyo sokuqondisisa (20)
 - * Isiqephu B: Uhlelo nokusetshenziswa kolimi (20)
3. Fundisisa yonke imiyalelo ngaphambi kokuthi uphendule imibuzo.
4. Phendula YONKE imibuzo.
5. SHIYA umugqa emva kombuzo ngamunye.
6. Bhala izinombolo zezimpendulo njengoba zibhaliwe emibuzweni.
7. Qaphela upelomagama kanye nokwakheka kwemisho.
8. Bhala ngobunono nangesandla esifundekayo.
9. Imiklomelelo isiyonke ingama-40

ISIQEPHU A: ISIVIVINYO SOKUQONDISISA

UMBUZO 1

Fundisisa le ndatshana bese uphendula imibuzo ezolandela:

ABANGANI ABANGALUNGILE BENGANE YAKHO

Wonke umzali ufisa ukuthi izingane zakhe zikhule zikwazi ukwahlukanisa phakathi kokuhle nokubi. Lokho kuyazisiza izingane ukuba zikhule zinesimilo esamukelekile emphakathini.

Kunezimpawu umzali angabona ngazo uma ingane isinabangani abangalungile. Indlela yokugqoka, ukusebenzisa ulimi olungajwayelekile ukusetshenziswa ekhaya kanye nokuzithathela izinqumo ngokwayo ingabonisananga namuntu emndenini. Umzali kumele ahlale phansi nengane yakhe ayifundise imithetho yalapha ekhaya kanye nendlela okufanele igcinwe ngayo.

Yize izingane zinalo ilungelo lokuzikhethela abantu ezifisa ukuchitha isikhathi nabo kodwa akuvumelekile ukuthi ziziphathe noma ikanjani. Kungumsebenzi womzali ukuthi ayicele ingane yakhe ukuba ingachithi isikhathi nabangani abangalungile. Ukuchitha isikhathi nalolu hlobo lwabangani kungahlukumeza abanye abantu, abazali nayo ingane uqobo okungagcina kuphoqa umzali ukuba angenelele.

Abazali abaningi bahlale bematasatasa bengenaso isikhathi sokuhlala phansi nezingane zabo. Umzali makangabagxeki abangani bengane yakhe kodwa angayixwayisa ingane ngobubi bokuhamba nabangani abenza okungalungile. Lokho kungayenza ingane ibayeke ngokwayo labo bangani. Ukukhuthaza ingane nokukholelwa kuyo kungayenza ukuba ikwazi ukukhetha abangani abaqotho. Ngakho-ke, ukuchitha isikhathi esanele nengane kungalekelela ekwakheni ubudlelwane obuhle.

Makube nohlelo olwaziwayo oluzolandelwa ingane nomndeni ekwenzeni izinto ukuze kuncishiswe isikhathi sabangani. Kudingeka ukuthi umzali acele usizo kwabanye abantu bomndeni njengomalume, obabekazi noma kwabangaphandle okungaba omakhelwane nomfundisi webandla akhonza kulo. Ukuhluleka kwabo kungasho ukuthi sekudingeka izeluleko zabawufundele umsebenzi njengothisha, osonhlalakahle nabeluleki bezengqondo.

Alikho icala uma umzali ebaxosha abangani bengane yakhe uma esola ukuthi ubudlelwane babo obokududana ngezinto ezimbi. Kuyoba kuhle ukuthi umzali lowo angagcini ngokubaxosha abangani kodwa aphinde azise abazali ngalokho akusolayo ukuze kubanjiswane ekukhuliseni izingane ngendlela efanele. Umzali makabazi abangani bengane yakhe kanye nalapho behlala khona ngoba lokho kuyoba olukhulu usizo ngelinye ilanga. Lokho kungamsiza uma ingane yakhe ivele inyamalale ingashongo ukuthi iyaphi noma sekushona ilanga ingaqhamuki.

Izinga lobugebengu obenzeka emiphakathini selidlondlobele kakhulu esikhathini samanje. Umzali makayikhuthaze zisuka nje ingane ukuba isho ukuthi iya kuphi, izobuya nini futhi iyokwenzani ukuze kugwemeke izinkinga ezingavela ekuhambeni kwesikhathi. Ngaphandle kwesizathu sokuphepha kwengane, ukwazi ukuthi uhambo lwengane lumayelana nani kungasiza umzali ekutheni anqume ukuthi angayivumela noma angayivumeli ingane yakhe ukuthi ihambe.

Isaga esithi libunjwa liseva siqwashisa ngokuthi isimilo somuntu silolongwa esemncane engakangeni obishini. Kuba nzima ukulungisa isimilo esesiphumile esandleni. Akukho okutheni okungashiwo umzali enganeni esivele ikhohliswe abangani. Lezi zinyathelo ezingenhla kumele abazali baziqikelele zisuka amadaka ngoba amanzi achithekile awanakubuthwa.

Imibuzo

- 1.1 Kusiza ngani ukwazi ukwahlukanisa phakathi kokuhle nokubi? (2)
- 1.2 Nikeza izimpawu zibe MBILI umzali angabona ngazo uma ingane yakhe isinabangani abangalungile. (2)
- 1.3 Ungamchaza ngokuthi onjani umngani ongalungile? (2)
- 1.4 Ake unikeze izibonelo zezinto ezimbili ezenziwa abangani abangalungile. (2)
- 1.5 Khetha impendulo efanele kulezi ozinikezwe kubakaki:
 - 1.5.1 Ukuba matasatasa kusho (ukuhlala phansi, ukukhathazeka, ukusebenza). (1)
 - 1.5.2 Ukugxeka (ukukhuluma kahle, ukukhuluma kabi, ukushaya izandla). (1)
 - 1.5.3 Ukwelekelela kusho (ukusiza, ukweluleka, ukubaleka). (1)
- 1.6 Chaza lezi zimo zokukhuluma njengoba zisetshenzisiwe endabeni:
 - 1.6.1 Ukungena obishini. (2)
 - 1.6.2 Amanzi achithekile awanakubuthwa. (2)
- 1.7 Kumsiza kanjani umzali ukwazi abangani bengane yakhe nalapho behlala khona? (2)
- 1.8 Shono ukuthi la mazwi ayiqiniso noma amanga: **Ukuba nohlelo olulandelwa ingane lokwenza izinto emndenini kuyasinciphisa isikhathi sabangani. Sekela impendulo yakho.** (3)

ISIQEPHU B: IZIMISO NOKUSETSHENZISWA KOLIMI

UMBUZO 2

2.1 Funda lesi sigatshana bese usho ukuthi amagama abhalwe ngokugqamile azingcezu zini

zenkulumo:

Kunezimpawu **umzali** angabona ngazo **uma** ingane isinabangani abangalungile. Indlela yokugqoka, **ukusebenzisa** ulimi olungajwayelekile ukusetshenziswa **ekhaya** kanye nokuzithathela izinqumo ngokwayo ingabonisananga namuntu emndenini. Umzali kumele ahlale phansi nengane **yakhe** ayifundise imithetho yalapha ekhaya kanye nendlela okufanele igcinwe ngayo.

[5]

2.2 Shono ukuthi le misho elandelayo iluhlobo luni:

2.2.1 Ngifuna ukuthenga isinkwa kodwa imali anginayo. (1)

2.2.2 Uzohamba nini ukuya edolobheni? (1)

2.2.3 Hawu! Baze baphumelela kahle abantwana bethu! (1)

2.2.4 Bafundi, khiphani amabhuku nibhale umsebenzi. (1)

2.2.5 Abazali kumele bafundise izingane zabo inhlonipho. (1)

[10]

UMBUZO 3

3.1 Bhala imisho elandelayo ibe senkathini oyinikeziwe kubakaki:

3.1.1 Abafundi babhala isivivinyo. (Ezofika) (1)

3.1.2 Umama upheka ukudla okumnandi. (Eyadlula) (1)

3.1.3 Umfundisi ushumayela kahle enkonzweni. (Esanda kudlula) (1)

3.2 Shono ukuthi la mabizo alandelayo aluhlobo luni:

3.2.1 Iculo (1)

3.2.2 Ikhethini (1)

Phenya ikhasi/...

Ikhasi le-5 kwa-5

- 3.3 Sebenzisa igama 'ilanga' emishweni emibili ozakhele yona iveze incazelo engafani, ukhombise uyayazi incazelo yalo. (2)
- 3.4 Nikeza amagama **anomqondo ophikisana** nalawa adwetshele abuye agqanyiswa:
- 3.4.1 Kumnandi ukusheshe ufale. (1)
- 3.4.2 Ukusutha kwenza ungabi namandla. (1)
- 3.4.3 Simbone okokuqala egijima nabangani bakhe. (1)
- [10]

AMAMAKI ESIQEPHU B= [20]

AMAMAKI ESEWONKE= [40]

Ngikufisela Ukubhala Okuhle!!!!!!

